

Г. В. Коваль

доктор наук з державного управління, професор,
професор кафедри публічного управління та адміністрування
Державного університету економіки і технологій
<https://orcid.org/0000-0001-5317-6876>

М. М. Волікова

кандидат політичних наук, доцент,
доцент кафедри соціально-гуманітарних наук
Державного університету економіки і технологій
<https://orcid.org/0000-0002-3182-7639>

ПУБЛІЧНЕ АДМІНІСТРУВАННЯ В СФЕРІ ОСВІТИ

Освіта завжди була особливою функцією громадянського суспільства та держави. Вона спрямована на формування та розвиток соціально-значущих якостей кожної людини як члена суспільства та громадянина держави. Через освіту регулюються процеси свідомого саморозвитку громадян.

Освіта є візитною карткою людства. Як соціальне та культурне явище, вона є невід'ємним співтовариством у прогресивному русі еволюційного розвитку. Для дослідників та практиків у сфері освіти важливо розуміти якісно нові та інноваційні риси, функції та завдання сучасної освіти. Ці аспекти, впливані змінами сучасного цивілізаційного розвитку, розумінням тенденцій його розвитку, внутрішніми суперечностями та механізмами прогресу, впливають на розвиток особистості.

Система освіти визначається як сукупність компонентів, рівнів і ступенів освіти, кваліфікацій, освітніх програм, стандартів освіти, ліцензійних умов, закладів освіти та інших суб'єктів освітньої діяльності. Учасники освітнього процесу, органи управління освітою, а також нормативно-правові акти, які регулюють відносини між ними, також входять у це визначення.

Публічне адміністрування є системою адміністративних інститутів з ієрархією державної влади. Воно спрямоване на вивчення, розробку та впровадження напрямів державної політики. Публічне адміністрування є міждисциплінарною академічною галуззю, що базується на теоріях та основних концепціях економіки, соціології, адміністративного права, політичних та психологічних наук, менеджменту.

Ключові моменти.

Дистанційне навчання та освітні технології: у зв'язку з пандемією COVID-19 багато досліджень спрямовані на вивчення впливу дистанційного навчання на якість освіти, використання технологій у навчальному процесі та доступність освіти для різних категорій студентів.

Професійна орієнтація та підготовка до ринку праці – спрямовані на розробку програм професійної орієнтації для молоді, враховуючи сучасні вимоги ринку праці, та підготовку випускників до успішних кар'єр.

Інноваційні підходи в освіті – досліджують ефективність інноваційних методів та підходів у навчальному процесі, таких як змішане навчання та інтерактивні методи.

Вплив соціального середовища на освіту – спрямовані на вивчення впливу соціального середовища, включаючи сім'ю, рівень доходу, етнічну та культурну приналежність, на академічні успіхи та досягнення студентів.

Інклюзивна освіта – дослідження спрямовані на забезпечення доступу до освіти для всіх дітей, незалежно від їхніх спеціальних потреб, та розробку ефективних стратегій впровадження інклюзивної освіти у всіх навчальних закладах.

Ці напрямки досліджень надають уявлення про сучасні тенденції в освіті та дозволяють використовувати їхні результати для покращення освітніх практик та освітньої політики. Публічне адміністрування в галузі освіти є важливим елементом розвитку суспільства, оскільки воно визначає майбутнє країни, забезпечуючи якісну та доступну освіту для всіх громадян.

Ключові слова: майбутнє держави, освітні послуги, якість освіти, громадянська свідомість, механізми державного регулювання, вища освіта, освітній простір регіону.

Постановка проблеми. Освіта є однією з найважливіших сфер суспільного життя, що визначає майбутнє кожної держави та кожного її громадянина. Вона впливає на розвиток економіки, культури, науки та соціального благополуччя суспільства в цілому. З розвитком технологій та зростанням потреб сучасного світу, освіта стає ще актуальнішою, а вимоги до неї набувають нових розмірів.

Свідченням важливості освіти ще є те, що вона не лише формує фахівців у різних галузях, а й сприяє формуванню громадянської свідомості, розвитку критичного мислення та вихованню моральних цінностей, що особливо є актуальним в сучасних реаліях. Тому вивчення освітніх питань має вирішальне значення для кожного, хто цікавиться подальшим розвитком суспільства та його громадян.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питання реалізації державної освітньої політики та управління освітою в Україні розглядали вітчизняні науковці: В. Андрущенко, Г. Атаманчук, В. Бакуменко, Л. Білий, Н. Губерська, О. Демченко, С. Домбровська, І. Каленюк, Ю. Кальниш, Л. Карамушка, В. Клепко, Г. Коваль, В. Кремень, В. Луговий, В. Майборода, С. Ніколаєнко, Н. Протасова, Є. Хриков, Н. Шульга, Р. Щокін, Л. Яременко та ін. [2; 3; 6; 9; 16]. Аналізу нормативно-правової основи вищої освіти в Україні присвячені праці В. Астахова, Р. Валєєва, Л. Горбунової, Є. Краснякова, Н. Коломоєць, М. Курка, С. Мандрика, В. Огаренка, М. Степка, В. Філіппової. Останні дослідження з теми освіти зосереджені на різноманітних аспектах сучасної освітньої системи та її впливу на суспільство. Вагомий вплив на розвиток освіти, її стан і перспективи здійснили у своїх працях такі вчені: А. М. Гуржій, Ю. Г. Кальниш, Г. В. Коваль, Н. М. Колісніченко, В. Г. Кремень, І. П. Лопушинський, В. І. Луговий, Н. С. Сидоренко та інші [6; 9;]. Вищу освіту як об'єкт державного управління досліджували О. Поступна та А.Тамм [10; 12]. Кобець А. С. [5] визначав напрями та механізми державного регулювання вищої освіти, а Сисоєва С.О. [14] досліджувала освітні системи країн Європейського Союзу. Щокін Р. Г. надав характеристику публічного адміністрування галузю освіти в Україні [17]. Незважаючи на значний науковий доробок, що висвітлює науково-теоретичні й прикладні аспекти державної політики у сфері вищої освіти, інші проблемні питання в цій галузі, сьогодні ще неповною мірою розроблено питання публічно-

го адміністрування в галузі освіти та формування ефективних механізмів удосконалення адміністративно-правового регулювання публічного адміністрування у сфері освіти в Україні в контексті інтеграції до європейського освітньо-наукового простору [13]. Такий стан висвітлення даної проблеми зумовлює актуальність нашого дослідження.

Метою статті є дослідження основних понять щодо розвитку освіти, її впливу на сучасне суспільство та аналіз публічного адміністрування в сфері освіти.

Виклад основного матеріалу. Освіта, її основні завдання та функції завжди хвилювали суспільство, адже від рівня її розвитку залежить і рівень розвитку держави. Освіта завжди була особливою функцією громадянського суспільства й держави, адже вона спрямована на формування та розвиток соціально-значущих якостей кожної людини як члена суспільства й громадянина держави. Саме завдяки освіті регулюються процеси свідомого саморозвитку громадянина [11, с. 1].

Досліджуючи сутність поняття освіта, ми погоджуємося з думкою відомих вчених про те, що освіта – це спеціальна сфера соціального життя, унікальна система, тобто своєрідний соціокультурний феномен, який сприяє поглибленню знань, умінь, навичок, компетентностей, а також розвитку людини в цілому. Можна ствердно заявити, що освіта є процесом і навіть результатом засвоєння особистістю певної системи наук, знань, практичних умінь і навичок з того чи іншого рівня розвитку розумово-пізнавальної і творчої діяльності, а також моральної культури. Все це визначає її соціальне обличчя та індивідуальну своєрідність [8].

Система освіти визначається також як «сукупність складників освіти, рівнів і ступенів освіти, кваліфікацій, освітніх програм, стандартів освіти, ліцензійних умов, закладів освіти та інших суб'єктів освітньої діяльності, учасників освітнього процесу, органів управління у сфері освіти, а також нормативно-правових актів, що регулюють відносини між ними» [11].

Сьогодні в Україні відбуваються глибокі соціальні та економічні зміни. Ці зміни обумовлені поверненням країни до загальних процесів світового розвитку, а також визначенням людини найвищою цінністю [9]. Повномасштабне вторгнення військ російської федерації на нашу українську демократичну державу у лютому 2022 року в черговий раз засвідчило, що осві-

та та її розвиток повинні сприяти якнайшвидшій перемозі українського народу над ворогом, адже війна ХХІ століття – це війна інноваційних технологій в науково-технічному аспекті.

Термін «публічне адміністрування», яке ми зустрічаємо в науковій літературі, походить від англ. «public administration» [8]. Останнім часом воно набуло широкого значення, адже передбачає надання адміністративних послуг європейського рівня шляхом упровадження в практику діяльності принципів демократичного управління [18]. Публічне адміністрування представляє собою цілеспрямовану взаємодію публічних адміністрацій з юридичними і фізичними особами, діяльність яких направлена на забезпечення реалізації законів й підзаконних актів та виконання частини основних функцій: планування, створення правових, економічних та інших умов для реалізації інтересів учасників взаємодії, розподілу праці, кооперування і координування діяльності, моніторинг результатів [17, с. 34].

Таким чином, під публічним адмініструванням розуміємо всю систему адміністративних інститутів з ієрархією державної влади. На основі вище зазначеного, ми дійшли висновку, що публічне адміністрування, перш за все, пов'язане із трьома сферами влади, а саме: законодавчою, виконавчою і судовою. У вузькому розумінні, публічне адміністрування – це професійна діяльність державних службовців, що включає всі види діяльності для реалізації урядових рішень [4].

Досліджуючи публічне адміністрування у вузькому розумінні, ми підтверджуємо думку вчених про те, що публічне адміністрування пов'язане з виконавчою гілкою влади і розглядається як професійна діяльність державних службовців [12]. Ця діяльність спрямована на вивчення, розробку та впровадження напрямів урядової політики; міждисциплінарне академічне поле, що базується на теоріях та основних концепціях економіки, соціології, адміністративного права, політичних та психологічних наук, менеджменту [12].

Сьогодні у сучасному світі відбуваються різноманітні процеси в сфері освіти. Для нас цікавим є ще процес регіоналізації освіти. На жаль, науковці не мають єдиного підходу у своїх працях щодо визначення змістовної сутності цієї категорії. Вчені та практики, говорячи про регіоналізацію, стверджують, що це процес, так би мовити свого роду тенденція чи стратегія (програма)

розвитку, функція, система тощо. Цей процес передбачає урахування географічних, демографічних, кліматичних, економічних та інших факторів на розвиток освітніх систем. Регіоналізація освіти націлена на створення умов для розкриття людини і її потенціалу, що є відображенням гуманістичних тенденцій. Задоволення освітніх потреб особистості має враховувати специфіку навколишнього соціуму і регіональних запитів суспільства, що визначаються державними вимогами до якості освіти [1].

Таким чином, освітній простір регіону – це наявність та сукупність наукових, освітніх, культурних інституцій, а також засобів масової комунікації, які орієнтовані на освіту. Це й громадські організації і соціальні системи, які залучають органи влади до вирішення проблем освіти. А також це соціально-психологічні стереотипи, що регламентують поведінку людей по відношенню до освіти. З метою планування реалізації педагогічної підтримки в межах регіону потрібно ретельно дослідити контингент споживачів освітніх послуг [1].

Освітні системи набувають нових властивостей, які не притаманні загальнонаціональній системі. До таких властивостей відносяться: відповідність суспільному запиту регіональної спільноти та максимальне використання наявних і розвиток потенційних можливостей регіону [1].

Останні дослідження з теми освіти зосереджені на різноманітних аспектах сучасної освітньої системи та її впливу на суспільство. З огляду на пандемію COVID-19, війни, розпочатої військами російської федерації проти України, значна частина наукових праць зосереджена на впливі дистанційного навчання на якість освіти, використання технологій у навчальному процесі, а також на доступність освіти для різних категорій здобувачів. Ці та інші напрямки досліджень дають можливість зрозуміти сучасні тенденції у сфері освіти та використовувати їхні результати для вдосконалення освітніх практик та політик.

Перед сферою освіти сьогодні стоїть важливе завдання щодо підвищення її якості. Це системна проблема, яка вимагає суттєвого оновлення підходів до підготовки фахівців у сфері освіти та підвищення їх кваліфікації. Завдання української держави на сучасному етапі розвитку суспільства направлене на забезпечення підтримки обдарованої молоді, на формування якої в кожному регіоні впливають різноманітні фактори. Найбільш важливими формами впливу на

розвиток та підтримання молодих обдарованих людей є: інноваційний потенціал регіональних освітніх установ, закладів позашкільної освіти та методичних служб; ресурсні можливості регіону; позиція регіональних органів виконавчої влади; готовність професійних співтовариств (педагогічного, наукового, науково-педагогічного) в регіоні до спільної діяльності і різних форм співробітництва [1].

Публічне адміністрування в сфері освіти – це система державно-регулюючого впливу, сутність якої полягає у створенні умов для забезпечення права на освіту [1]. В нашій статті слід зупинитися на основних аспектах публічного адміністрування в освіті, які включають:

1) формулювання та реалізацію освітніх політик: державні органи влади розробляють та впроваджують освітні програми, закони та стратегії з метою забезпечення доступності, якості та рівності в освіті;

2) фінансування освіти: держава забезпечує фінансування освіти через бюджетні асигнування, гранти, стипендії та інші форми фінансування;

3) нормативно-правове регулювання: публічні органи встановлюють норми та стандарти якості освіти, а також визначають правила та процедури для реєстрації, ліцензування та атестації освітніх закладів та педагогічних працівників;

4) моніторинг та оцінка: органи публічної влади здійснюють моніторинг та оцінку якості освіти, збирають статистичні дані, проводять тестування та аналізують результати для вдосконалення освітніх програм та політик;

5) розвиток кадрів: державні органи забезпечують навчання та підвищення кваліфікації педагогічних працівників, а також розробляють та впроваджують програми підтримки та стимулювання освітян;

6) забезпечення доступності освіти: публічні органи розробляють та реалізують заходи для забезпечення доступності освіти для всіх груп населення, включаючи осіб з особливими потребами, мігрантів, малозабезпечених сімей, ВПО та інших соціально вразливих груп.

Таким чином, публічне адміністрування в сфері освіти – це комплекс дій та процесів, спрямованих на управління освітніми системами, закладами та програмами на рівні держави та місцевого самоврядування. Воно є важливим елементом розвитку суспільства, оскільки воно визначає майбутнє країни через забезпечення якісної та доступної освіти для всіх громадян.

Висновки і пропозиції. Отже, дослідивши основні поняття з окресленої теми, ми можемо констатувати, що освіта – це процес передачі знань та навичок майбутнім поколінням, а також бажання людей здобувати ці знання. Освіта допомагає нам краще зрозуміти навколишній світ та сприяє його прогресивному розвитку. Публічне адміністрування в сфері освіти – це система управління, яка охоплює організацію та координацію діяльності урядових інституцій, а також інших зацікавлених сторін, щодо забезпечення ефективності та якості освітніх послуг, що включає в себе розробку та впровадження освітніх політик, адміністрування фінансових ресурсів, регулювання освітнього процесу та створення сприятливого середовища для навчання та розвитку. Публічне адміністрування в освіті впливає на різні аспекти освітньої системи, включаючи доступність освіти, якість навчання, розвиток кадрів та соціальну інтеграцію.

Список використаної літератури:

1. Алфімов В. М. Регіоналізація як тенденція розвитку сучасних освітніх систем. *Всеукраїнський науковий збірник. Соціологія, психологія, педагогіка*. 2019. № 1 (24). URL: <https://pedagogy.donntu.edu.ua/1-24-2019/>
2. Вербицька А.В. Удосконалення державної політики в сфері вищої освіти України в контексті інтеграції до Європейського освітньо-наукового простору: дис. ... канд. наук з держ. управл.: спец. 25.00.02 «Механізм державного управління» / А.В. Вербицька; Чернівецький національний технологічний університет. Чернівці, 2017. 234 с.
3. Губерська Н.Л. Адміністративні процедури у сфері вищої освіти: дис. ... докт. юрид. наук: спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / Н.Л. Губерська; Київський національний університет імені Тараса Шевченка. К., 2015. 471 с.
4. Державна політика у галузі освіти України: сутність та зміст. URL: <https://kno.rada.gov.ua/print/73364.ht>
5. Кобець А. С. Напрями та механізми державного регулювання вищої освіти. *Вісник Академії митної служби України. Серія «Державне управління»*. 2011. № 2 (5). С. 79–85. Про вищу освіту : Закон України від 1 липня 2014 року № 1556-VII // Відомості Верховної Ради України. 2014. № 37–38. С. 2716. Ст. 200
6. Коваль Г.В., Попіль Ю.Р. Державне управління якістю вищої освіти України в умовах модернізації: проблеми та шляхи удосконалення. Актуальні проблеми державного управління :

- зб. наук. пр. ОРІДУ. Вип. 3(84). Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2021. 254 с.
7. Курко М.Н. Адміністративно-правове регулювання вищої освіти в Україні: автореф. дис. ... докт. юрид. наук: спец 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / М.Н. Курко; Харківський національний університет внутрішніх справ. Харків, 2010. 36 с.
 8. Ледвіжко Ю. Публічне адміністрування: суть та зарубіжний досвід. URL: <http://mego.info>
 9. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні / Нац. акад. пед. наук України ; [редкол.: В. Г. Кремень (голова), В. І. Луговий (заст. голови), А. М. Гуржій (заст. голови), О. Я. Савченко (заст. голови)] ; за заг. ред. В. Г. Кременя. Київ : Педагогічна думка, 2016. 448 с.
 10. Поступна О. В. Публічне управління регіональними освітніми системами в Україні : монографія / О. В. Поступна. Харків : ТОВ «Оберіг», 2021. 400 с.
 11. Про вищу освіту : Закон України від 1 липня 2014 року № 1556-VII // Відомості Верховної Ради України. 2014. № 37–38. С. 2716. Ст. 200
 12. Тамм А., Поступна О. Вища освіта як об'єкт державного управління. *Публічне управління: теорія та практика*. 2011. № 3 (7). С. 183–187.
 13. Савіщенко В. М. Адміністративно-правове забезпечення освіти та науки в Україні : монограф. / В. М. Савіщенко. Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ ; Ліра, 2015. 372 с.
 14. Сисоєва С.О. Освітні системи країн Європейського Союзу: загальна характеристика. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів Рекомендовано Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України Рівне-2012/ URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/4390/1/Sysoieva%20Osvitni%20s.pdf>
 15. Шаповал Р.В. Адміністративно-правове регулювання освітньої діяльності в Україні: дис. ... докт. юрид. наук: спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / Р.В. Шаповал; Харківський національний університет внутрішніх справ. Харків, 2011. 372 с.
 16. Щокін Р.Г. Характеристика публічного адміністрування галузю освіти в Україні. *Міжнародний науковий журнал Верховенство права*. URL: <https://sd-vp.info/2016/harakteristika-publichnogo-administruvannya-galuzzyu-osviti-v-ukrayini/>
 17. Щокін Р.Г. Публічне адміністрування в галузі освіти: стан наукових досліджень. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія ПРАВО*. Випуск 47. Том 3. С. 28-31
 18. Яременко Л. М. Теоретичні засади державного управління системою вищої освіти в Україні. *Сучасні проблеми управління : матеріали III міжнар. наук.-практ. конф., (м. Київ, 29–30 листоп. 2005 р.)*; [уклад. Б.В. Новиков, І.І. Федорова]. К. : ВПІВПК «Політехніка», 2005. С. 236–237.

Koval G. V., Volikova M. M. Public administration in education sector

Education has always been a special function of civil society and the state. It is aimed at shaping and developing the socially significant qualities of every individual as a member of society and a citizen of the state. Through education, the processes of conscious self-development of citizens are regulated.

Education is a hallmark of humanity. As a social and cultural phenomenon, it is an integral companion in the progressive movement of evolutionary development. For researchers and practitioners in the field of education, it is important to comprehend qualitatively new and innovative features, functions, and tasks of modern education. These aspects, influenced by contemporary civilization changes, understanding of the trends of its development, internal contradictions, and mechanisms of progress, impact the development of personality.

The education system is defined as a set of components, levels, and degrees of education, qualifications, educational programs, standards, licensing conditions, institutions, and other subjects of educational activities. Participants in the educational process, education management bodies, as well as regulatory legal acts, regulate relations between them.

Public administration is a system of administrative institutions with a hierarchy of state power. It is aimed at studying, developing, and implementing directions of government policy. Public administration is an interdisciplinary academic field based on theories and basic concepts of economics, sociology, administrative law, political and psychological sciences, and management.

Key moments.

Distance learning and educational technologies: Due to the COVID-19 pandemic, many studies focus on the impact of distance learning on education quality, technology use in the learning process, and education accessibility for different student categories.

Professional orientation and preparation for the job market: Research aims at developing career guidance programs for youth, considering modern labor market requirements, and preparing graduates for successful careers.

Innovative approaches in education: Studies examine the effectiveness of innovative methods such as gamification, blended learning, and interactive methods in the learning process.

Influence of the social environment on education: Research focuses on studying the influence of the social environment, including family, income level, ethnic and cultural background, on students' academic success and achievements.

Inclusive education: These studies aim to ensure access to education for all children, regardless of their special needs, and develop effective strategies for implementing inclusive education in all educational institutions.

These research directions provide insights into current trends in education and allow the utilization of their results for improving educational practices and policies. Public administration in the field of education is an important element of societal development, as it determines the country's future by providing quality and accessible education for all citizens.

Key words: *country's future, educational services, education quality, civic consciousness, mechanisms of state regulation, higher education, regional educational space.*